

دوره یازدهم

مرداد ماه ۱۳۹۸

معاونت اقتصادی

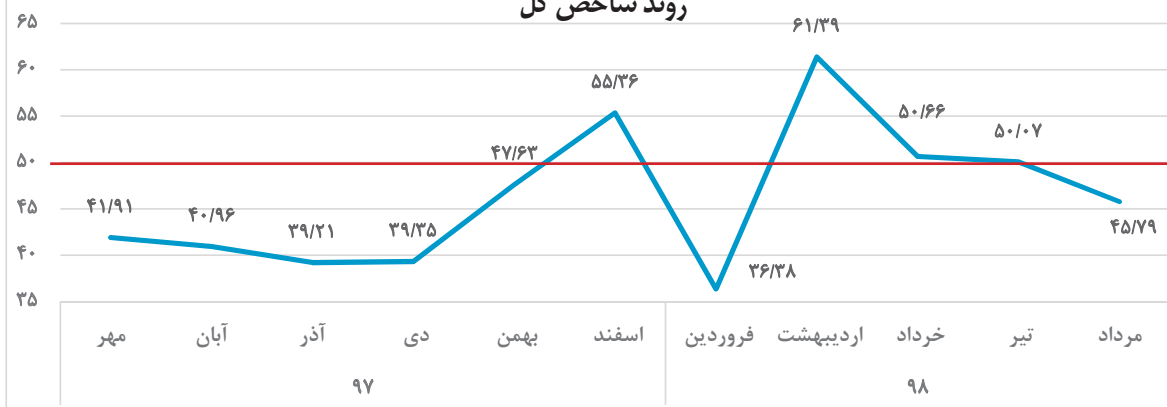
گزارش طرح شاخص مدیران خرید (PMI) صنعت – مرداد ۱۳۹۸

شامخ مرداد ۱۳۹۸ ← ۴۵/۷۹

چکیده:

- ✓ عدد شامخ کل (۴۵/۷۹)، نشان‌دهنده رکود در بخش صنعت در مرداد ماه نسبت به ماه گذشته (۵۰/۰۷) است.
- ✓ شاخص سرعت انجام و تحویل سفارش (۵۵/۷۹) در مرداد، بیشترین میزان شاخص در بین ۵ مولفه اصلی شامخ بوده است.
- ✓ شاخص میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی (۵۱/۶۹) دارای تغییرات بسیار جزئی نسبت به ماه گذشته (۵۴/۵۳) است.
- ✓ شاخص میزان سفارشات جدید مشتریان (۳۹/۶۰) کمترین مقدار شاخص در بین ۵ مولفه اصلی شامخ بوده است.
- ✓ شاخص انتظارات تولید در ماه آینده نیز با رقم ۶۲/۱۶، بهبود وضعیت بخش صنعت در شهریور ماه را پیش‌بینی می‌کند.
- ✓ پس از دو ماه ثبات، شاخص کل وضعیت بدتری را نسبت به قبل به نمایش می‌گذارد که در این بین ورود برخی کارخانه‌ها به تعطیلات تابستانی مردادماه نیز بی‌تأثیر نبوده است. همچنین کاهش در صادرات و فروش کالا به حدی بوده است که علی‌رغم کاهش در میزان تولید، به افزایش موجودی محصولات در انبارها منجر شده است.
- ✓ آرامش نسبی در بازار ارز و به تبع آن کاهش قیمت مواد اولیه و فعالیت‌های سیاسی ثبات‌دهنده وضعیت اقتصادی از مهم‌ترین دلایل خوش‌بینی به بهبود تولید در ماه شهریور اعلام شده است.

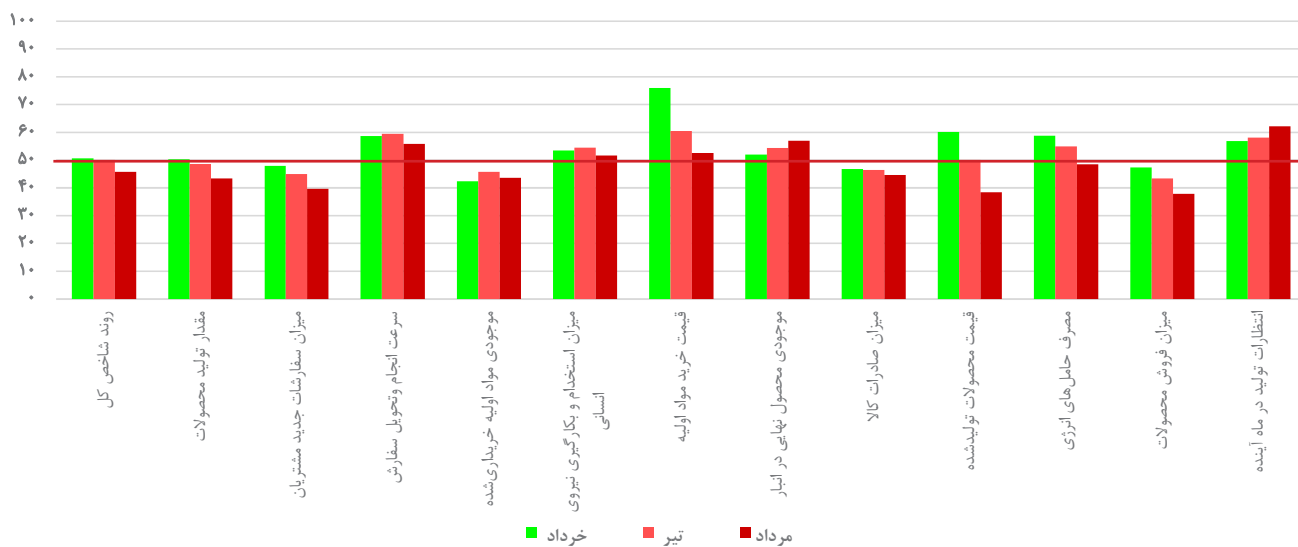
روند شاخص کل

جدول ۱: شاخص صنعت - شاخص مدیران خرید (PMI) مرداد ماه ۱۳۹۸

شاخص	خرداد ۹۸	تیر ۹۸	مرداد ۹۸
شاخص کل صنعت	۵۰/۶۶	۵۰/۰۷	۴۵/۷۹
مقدار تولید محصولات	۵۰/۲۰	۴۸/۶۷	۴۳/۳۸
میزان سفارشات جدید مشتریان	۴۷/۹۴	۴۵/۰۳	۳۹/۶۰
سرعت انجام و تحویل سفارش	۵۸/۶۹	۵۹/۳۹	۵۵/۷۹
موجودی مواد اولیه خریداری شده	۴۲/۳۶	۴۵/۸۰	۴۳/۶۲
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۵۳/۴۳	۵۴/۵۳	۵۱/۶۹
قیمت خرید مواد اولیه	۷۵/۹۷	۶۰/۴۶	۵۲/۵۵
موجودی محصول نهایی در انبار	۵۱/۸۹	۵۴/۳۶	۵۶/۹۲
میزان صادرات کالا	۴۶/۸۴	۴۶/۴۱	۴۴/۶۵
قیمت محصولات تولیدشده	۶۰/۱۱	۵۰/۰۷	۳۸/۳۵
مصرف حامل‌های انرژی	۵۸/۷۴	۵۴/۹۶	۴۸/۵۷
میزان فروش محصولات	۴۷/۳۶	۴۳/۴۵	۳۷/۸۵
انتظارات تولید در ماه آینده	۵۶/۸۴	۵۸/۰۶	۶۲/۱۶

مقایسه شاخص‌ها در سه ماهه گذشته

تحلیل اقتصادی شامخ - مرداد ۱۳۹۸

شاخص کل

شاخص PMI دارای ویژگی‌های متمایزی است که آن را مورد توجه بسیاری از شرکت‌ها و کشورهای جهان قرار داده است. این ویژگی‌ها عبارت هستند از:

- شاخص شامخ اغلب اولین اطلاعاتی است که در ابتدای هر ماه و قبل از آمارهای رسمی اقتصادی منتشر می‌شود.
- این شاخص به طور بین‌المللی قابلیت مقایسه میان صنایع و جغرافیاهای مختلف را دارد. زیرا اطلاعات پرسشنامه بر اساس متغیرهای واقعی و نه عقیده و نظر، جمع‌آوری می‌شود و بنابراین شاخص‌هایی به دست می‌دهد که به لحاظ اقتصادی کاملاً قابلیت اتکا دارد.
- متدولوژی آن اثبات شده است.
- برعکس بسیاری از شاخص‌های اقتصادی، داده‌های PMI بعد از انتشار مورد بازبینی و تغییر قرار نمی‌گیرد.

اطلاعات شاخص شامخ می‌تواند در شرکت‌های مدیریت‌داری، صندوق‌های خرید و فروش سهام و اوراق با بازدهی ثابت، فعالان بورس کالا، برنامه‌ریزان کسب و کارهای شرکتی، مدیران زنجیره تأمین و بانک‌های مرکزی مورد استفاده قرار گیرد که تیم تحلیل معاونت اقتصادی اتاق ایران، در شماره‌های آتی گزارش بیشتر به این موضوع خواهد پرداخت.

اما در خصوص شاخص شامخ در مرداد ماه ۱۳۹۸ که اطلاعات آن در جدول (۱) قابل مشاهده است، وضعیت تقریباً تمامی متغیرهای تشکیل‌دهنده شاخص (بجز متغیرهای سرعت انجام و تحویل سفارش و میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی) نسبت به ماه قبل بدتر شده است که نشان از رکود در بخش صنعت کشور دارد. پس از دو ماه ثبات، شاخص کل نیز وضعیت بدتری را نسبت به قبل به نمایش می‌گذارد که در این بین ورود برخی کارخانه‌ها به تعطیلات تابستانی مردادماه نیز بی‌تأثیر نبوده است. میزان کاهش در صادرات و فروش کالا به حدی بوده است که کاهش تولید پاسخگوی آن نبوده و منجر به افزایش موجودی انبار گشته است. قیمت مواد اولیه در مرداد ماه نسبت به ماه قبل تغییر زیادی نداشته اما موجودی آن همچنان کاهش یافته است. رکود در سمت تقاضا نیز به گونه‌ای بوده که حتی کاهش قیمت محصولات تولیدی نتوانسته است منجر به افزایش سفارشات جدید و فروش شود. نکته جالب توجه آن است فعالان اقتصادی اظهار داشته‌اند که انتظار دارند تولید ماه آتی را افزایش دهند که شاید بتوان علت این خوش‌بینی را آرامش فعلی بازار ارز، برگشت مجدد به تولید پس از تعطیلات تابستانی و تحرکات سیاسی اخیر اروپا و تلاش‌های دیپلماتیک ایران برای حفظ برجام دانست.

لاستیک و پلاستیک

شامخ کلی به دست آمده برای صنایع لاستیک و پلاستیک در خردادماه معادل ۵۶/۳ است. به عبارت دیگر در مرداد ماه نسبت به ماه گذشته حال عمومی این صنعت به صورت خزانده رو به بهبود است. این رقم بیشترین شاخص بدست آمده در بین صنایع مختلف در مرداد ماه می‌باشد. به جز صنعت لاستیک و پلاستیک و صنعت ماشین‌سازی و لوازم خانگی سایر صنایع شاهد بدتر شدن وضعیت عمومی صنایع خود بوده‌اند. صنعت لاستیک و پلاستیک همچنین در زیر شاخص‌های میزان سفارشات جدید، سرعت انجام و تحویل سفارش، میزان استخدام نیروی کار، میزان صادرات، مصرف حامل‌های انرژی و انتظارات تولید در ماه آینده در بین تمام صنایع بیشترین اعداد را به خود اختصاص داده است. بنابراین این صنعت در مرداد ماه نسبت به سایر صنایع بهترین وضعیت را داشته است.

بنا بر اعلام فعالان اقتصادی صنعت لاستیک و پلاستیک میزان سفارشات جدید و مقدار تولید محصولات در مرداد ماه نسبت به ماه گذشته تغییری نداشته (۵۰) ولی مصرف حامل‌های انرژی نسبت به ماه گذشته افزایش نشان می‌دهد (۵۵/۹). با توجه به اینکه عدد موجودی انبار این صنعت نشان از یک افزایش جزئی نسبت به ماه قبل دارد (۵۲/۹) و با توجه به ماهیت محصولات تولیدی این صنایع و همچنین اوج گرمای تابستان در مرداد ماه به طور احتمالی می‌توان افزایش در مصرف حامل‌های انرژی را به این موارد نسبت داد. نکته حائز اهمیت در شامخ مرداد ماه صنعت لاستیک و پلاستیک این است که فعالان اقتصادی این صنعت بر خلاف خرداد ماه و تیر ماه که انتظار تغییری در تولید ماه آینده را نداشته‌اند (۵۰) در مرداد ماه انتظار بهبود وضعیت تولید در شهریور ماه را دارند (۵۵/۹). با توجه به اینکه عمده فعالان اقتصادی این صنعت به تولید لاستیک خودروهای سبک و سنگین و قطعات پلاستیکی (مورد مصرف صنایع خودرویی) مشغول هستند و نظر به اینکه شهریور ماه موعود نقل و انتقالات مسافری و همچنین افزایش سفرهای تابستانی در آخرین ماه تابستان و رونق برخی فعالیت‌های فصلی از قبیل بخش حمل و نقل است شاید بتوان این انتظار بهبود در ماه آینده را به این عوامل نسبت داد. همچنین در مورد صنایع پلاستیک نیز به نظر می‌رسد افزایش تقاضا برای ظروف یکبار مصرف در ایام محرم، از دلایل انتظار افزایش تولید باشد.

نکته حائز اهمیت دیگر کاهش در قیمت محصولات تولید شده در صنعت لاستیک و پلاستیک نسبت به ماه گذشته است. باید به این نکته توجه داشت که به جز صنایع کانی‌های غیر فلزی و صنایع وسایل نقلیه و قطعات وابسته در تمام صنایع در مرداد ماه شاهد کاهش قیمت محصولات تولیدی هستیم. در خصوص صنایع لاستیک و پلاستیک با توجه به کاهش بهای محصولات صنعت شیمیایی که ماده اولیه این صنعت محسوب می‌شود و با توجه به کاهش قیمت جهانی نفت در ماه اخیر و همچنین افت نسبی نرخ ارز می‌توان کاهش بهای محصولات نهایی این صنایع را منطقی دانست.

فرآورده‌های نفت و گاز

شامخ کل برای این صنعت در مرداد ماه عدد ۴۳/۹ بدست آمده که حاکی از بدتر شدن وضعیت عمومی این صنعت است اما این تضعیف شدید نیست. با توجه به کاهش شدید سفارشات جدید (۳۹/۷)، سرعت انجام و تحویل سفارشات افزایش یافته اما این افزایش بهبود قابل توجهی محسوب نمی‌شود (۵۶/۹). به جز زیرشاخص میزان استخدام نیروی کار که بهبود جزئی را نشان می‌دهد (۵۳/۴) تمامی زیرشاخص‌ها حاکی از بدتر شدن وضعیت این صنعت است. عدد شامخ در میزان تولید محصولات این صنعت کاهش شدیدی را نشان می‌دهد (۳۴/۵). دلیل این کاهش شدید تولید فرآورده های نفت و گاز و پتروشیمی می‌تواند روند کاهشی قیمت جهانی نفت در تیر و مرداد و به دنبال آن کاهش قیمت فرآورده‌های نفتی و پتروشیمیایی و شکل‌گیری انتظارات در جهت کاهش قیمت‌ها باشد که منجر به تعویق ثبت سفارش جدید می‌شود. این پدیده در عدد شامخ بدست آمده برای سفارشات جدید در خردادماه به خوبی قابل مشاهده است به نحوی که عدد ۳۹/۷ حاکی از کاهش شدید در سفارش جدید است. از طرف دیگر کمترین عدد بدست آمده در جدول شامخ مردادماه مربوط به زیر شاخص صادرات محصولات و فرآورده های نفت و گاز است (۲۹/۳). به عبارت دیگر این عدد نشان از یک افت بسیار شدید در میزان صادرات محصولات این صنعت دارد. این عامل نیز به تشدید کاهش تولید در مرداد ماه انجامیده است. تحریم‌های آمریکا علیه ایران و خصوصاً تحریم صنعت نفت و گاز از یک سو و رکود در بازارهای منطقه‌ای از قبیل عراق و افغانستان از سوی دیگر می‌تواند مهمترین عوامل اثرگذار بر کاهش شدید صادرات محصولات این صنایع باشد.

عدد به دست آمده برای زیرشاخص انتظارات ۶۷/۲ است. این بدان معناست که انتظارات فعالان این صنعت نسبت به ماه آینده از بهتر شدن وضعیت این صنعت حکایت دارد. نکته جالب توجه این است که عدد مربوط به انتظار فعالان این صنعت نسبت به ماه آینده در فروردین و اردیبهشت خرداد و تیر نیز بالاتر از ۵۰ بوده که حکایت از خوش بینی فعالان این صنعت نسبت به بهبود وضعیت در ماه بعدی دارد. اما در عمل در سال ۱۳۹۸ هر ماه با کاهش تولید، کاهش میزان سفارشات جدید مواجه شده اند که می‌تواند ناشی از فضای کسب و کار مبهم و تشدید اثرات تحریم‌ها در این صنعت باشد که پیش‌بینی فعالان در کوتاه مدت را مختل نموده است.

نساجی

در بین صنایع مختلف، فعالان صنعت نساجی بیشترین آمار کاهش در قیمت محصولات تولید شده (با عدد شامخ ۱۹/۲) و کاهش میزان فروش محصولات (با عدد شامخ ۱۵/۴) را در مردادماه گزارش نموده‌اند. وضعیت کلی صنعت در مردادماه (با عدد شامخ ۳۸/۸۵)، مشابه ماه گذشته (با عدد ۴۰/۶۰ در تیرماه) بدتر از ماه قبل ارزیابی شده است. کاهش در مقدار تولید علی‌رغم بهبود اندک انتظارات تولید در ماه آینده در تیرماه، کاهش میزان سفارشات جدید، کاهش سرعت انجام و تحویل سفارش و نیز عدم تغییر در موجودی مواد اولیه همگی مبین بدتر شدن وضعیت صنعت در مرداد ماه است. وضعیت در میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی (با عدد شامخ ۵۳/۸۵) تغییر چندانی نسبت به ماه قبل نداشته است و موجودی محصول در انبارها (با عدد شامخ ۶۹/۲۳) افزایش زیادی داشته است که حکایت از کمبود تقاضا در این صنعت دارد. از جمله دیگر نکات مهم در مورد این صنعت، کاهش قیمت خرید مواد اولیه و کاهش چشمگیر قیمت محصولات تولید شده (با عدد شامخ ۱۹/۲۳ در مقایسه با ۳۸/۵۰ در ماه قبل) است که انتظار افزایش فروش را به ذهن متبادر می‌کند، اما وضعیت فروش محصولات نیز با عدد شامخ ۱۵/۳۸ نسبت به ماه قبل کاهش بسیار زیادی نشان می‌دهد که نشان‌دهنده فضای رکودی در صنعت نساجی است. ممکن است بتوان بخشی از این رکود را به شرایط خاص ماه‌های انتهایی فصل تابستان نسبت داد؛ اما کاهش میزان صادرات کالا در کنار کاهش در انتظارات تولید در ماه آینده، بیانگر عمق رکودی است که بر این صنعت سایه افکنده است. از دست دادن بازارهای بین‌المللی در صنایع فرش و مشکلات گزارش شده توسط فعالان اقتصادی در مورد کمبود سرمایه در گردش و عدم توانایی تامین قطعات مربوط به ماشین‌آلات تولیدی به دلیل تحریم، نشان می‌دهد که علی‌رغم کاهش قیمت ارز و مواد اولیه، تولیدکنندگان همچنان با مشکل مواجه هستند. در این میان کاهش قدرت خرید مردم نیز مزید بر علت شده و تقاضای مؤثر را در این بخش کاهش داده است. بنابراین نیاز است که دولت توجه ویژه‌ای را معطوف صنایع نساجی کند و با رصد روندهای مربوط به وضعیت عرضه و تقاضا و جلوگیری از واردات بی‌رویه، اقدامات لازم را در جهت کاهش شدت رکود انجام دهد.

ماشین‌سازی و لوازم خانگی

با توجه به اعداد گزارش شده برای مؤلفه‌های شامخ گروه صنایع ماشین‌سازی و لوازم خانگی، تغییر خاصی در شرایط کلی این گروه رخ نداده است. رقم شامخ کلی همانند تیرماه تقریباً ۵۰ عنوان شده است که وضعیت مثبت را تأیید می‌کند. مقدار تولید، فروش و سفارشات جدید محصولات نیز

تغییر چندانی نشان نمی دهد.

از نکات قابل توجه که مثبت ارزیابی می شود، مشاهده ثبات در قیمت خرید مواد اولیه و کاهش قیمت محصولات تولید شده در مرداد ماه به نسبت تیرماه است. به عبارت دیگر از ماه آذر سال ۱۳۹۷ که گزارش شامخ برای اولین بار منتشر شد تا تیرماه گذشته (۸ ماه پی در پی) قیمت خرید مواد اولیه همواره به نسبت ماه قبل در حال افزایش گزارش شده بود. بالاترین میزان گزارش این مؤلفه مربوط به فروردین و اردیبهشت امسال بوده که به ترتیب ارقام قابل توجه ۸۵/۷۱ و ۸۳/۸۷ را کسب کرده بود. از این رو قیمت محصولات تولید شده نیز از بهمن ماه ۱۳۹۷ هرماه به نسبت ماه پیش افزایشی گزارش شده است که پس از ۶ ماه، کاهش گزارش شد. ادامه کاهش قیمت محصولات این گروه می تواند روی تحریک تقاضا اثرگذار باشد.

صنایع کانی غیر فلزی

بر اساس دسته بندی کدهای آیسیک، مهمترین محصولات صنایع کانی های غیر فلزی عبارتند از: شیشه و فرآورده های شیشه ای، فرآورده های نسوز، مواد ساختمانی ساخته شده از خاک رس، آجر، فرآورده های چینی و سرامیکی، سیمان و آهک و گچ و محصولات بتنی. این محصولات عمدتاً در بخش راه و ساختمان مورد استفاده قرار می گیرند. بنابراین تغییرات در بخش ساخت و ساز منجر به کاهش یا افزایش تقاضای محصولات گروه صنایع کانی های غیر فلزی و به تبع آن کاهش یا افزایش تولید، موجودی انبار و فروش محصولات این صنایع می شود.

شامخ کل این گروه در مرداد ماه ۴۴/۹ بدست آمده که حکایت از بدتر شدن جزئی وضعیت کلی این صنعت در مرداد ماه نسبت به ماه گذشته دارد. بیشترین عدد شامخ مربوط به قیمت محصولات تولید شده در بین صنایع مختلف مربوط به گروه کانی های غیر فلزی می باشد هرچند که این عدد افزایش چشم گیری را نشان نمی دهد (۵۲/۱). به عبارت دیگر در حالی که قیمت محصولات سایر گروه ها کاهش یافته قیمت محصولات این گروه افزایش جزئی را نشان می دهد. به دلیل رکود شدید در بخش ساخت و ساز، عدد شامخ مربوط به میزان سفارشات جدید افت قابل توجهی را در مرداد ماه نشان می دهد (۳۱/۳). همچنین میزان فروش محصولات نیز به شدت کاهش یافته است (۳۹/۶). بر اساس گزارش بانک مرکزی تعداد معاملات آپارتمان های مسکونی شهر تهران در مرداد ماه سال ۱۳۹۸، به ۳/۳ هزار واحد مسکونی رسیده که نسبت به ماه قبل و ماه مشابه سال قبل به ترتیب ۳۱/۳ و ۷۲/۶ درصد کاهش را نشان می دهد. با توجه به کاهش سفارشات جدید سرعت تحویل سفارشات نسبت به ماه گذشته افزایش یافته که منطقی به نظر می رسد (۶۰/۴). قیمت خرید مواد اولیه در گروه کانی های غیر فلزی بیشترین رقم در بین تمام گروه ها بدست آمده است (۵۲/۱). این در حالی است که قیمت مواد اولیه عمده گروه های صنعتی در مرداد ماه کاهش نشان داده است (تمام گروه ها به جز کانی های غیر فلزی و وسایل نقلیه و قطعات و ابسته). این امر را می توان به مجوز های افزایش بهایی که طی دو ماه گذشته به تولیدکنندگان سیمان اعطا شده است مرتبط دانست. زیر شاخص موجودی مواد اولیه ۳۷/۵ بدست آمده که نشان دهنده کاهش موجودی مواد اولیه نسبت به ماه قبل است. این کاهش توأم با افزایش قیمت خرید مواد اولیه، کاهش شدید در میزان سفارشات جدید، تولید و فروش محصول، حکایت از رکود عمیق این صنعت دارد. البته بر اساس اعداد بدست آمده در شامخ صنایع کانی های غیر فلزی فعالان اقتصادی این صنعت همواره انتظار بهبود تولید در ماه بعدی را داشته اند که در عمل محقق نشده است. این تضاد بین فعالان اقتصادی انتظار داشته و آنچه محقق شده است موضوع مهمی است که می تواند ناشی از تحولات مبهم حاکم بر این صنعت در بازار مواد اولیه و همچنین تقاضای محصولات باشد.

صنایع فلزی

به طور کلی در گزارش مردادماه، کلیه مؤلفه های شامخ در محدوده ۴۰ تا ۶۰ ارزیابی شده اند که حاکی از عدم تغییر قابل توجه در شرایط کلی صنایع فلزی از دید فعالان اقتصادی این حوزه است. میزان سفارشات جدید و میزان فروش محصولات اندکی بیش از ۴۰ گزارش شده اند که می تواند نشانی از کاهش اندک تقاضا به نسبت تیرماه در بازار صنایع فلزی باشد. با توجه به رکود بازار مسکن به عنوان یکی از مهمترین بخش های متقاضی محصولات فلزی، پیش بینی می شود روند کاهش تقاضای این محصولات که بر اساس گزارشات شامخ از ابتدای سال جاری مشاهده شده است، ادامه پیدا کند. تعداد معاملات واحدهای مسکونی در شهر تهران طی سه ماهه اول سال ۴۴/۸ درصد و در مردادماه به نسبت تیرماه ۳۱/۳ درصد کاهش داشته است.

ضمن آنکه مقدار تولید محصولات علیرغم کاهش اندک در قیمت مواد اولیه و همچنین افت قیمت تمام شده محصولات، کاهش یافته است که برخی صنایع مادر در فلزات اساسی، دلیل آن را افزایش صادرات مواد اولیه معدنی به صورت خام و کاهش عرضه آن به کارخانه های داخلی عنوان نموده اند.

صنایع غذایی

گزارش شامخ صنعت غذا در مرداد ماه به طور کلی بیانگر بدتر شدن شرایط این صنعت هرچند به صورت خفیف به نسبت ماه قبل دارد. چراکه علاوه بر شاخص کل این صنعت که رقم ۴۵/۵۱ را کسب کرده است که ناشی از ارزیابی بدتر ۴ مؤلفه از ۵ مؤلفه اصلی گزارش شامخ است، سایر مؤلفه ها نیز گویای به نسبت بدتر شدن شرایط این صنعت به نسبت ماه قبل هستند. به عنوان مثال می توان به مقدار تولید محصولات و میزان سفارشات جدید

از مؤلفه‌های اصلی و میزان فروش محصولات، قیمت خرید مواد اولیه و موجودی انبار از سایر مؤلفه‌ها اشاره کرد.

به نظر می‌رسد به علت افزایش قیمت محصولات این صنعت طی ماه‌های اخیر از یک سو و کاهش قدرت خرید مردم از سوی دیگر تقاضا برای محصولات صنایع غذایی کاهش یافته است. افزایش موجودی انبار نیز در زمان کاهش میزان تولید و سفارش محصولات مؤید این امر است.

نکته قابل توجه عدد شامخ مربوط به انتظارات تولید در ماه آینده این صنعت است که رقم ۷۱/۵۹ را ثبت کرده است که حاکی از امیدواری فعالان این حوزه به مشاهده بهبود در شهریور ماه است. نکته قابل توجه دیگر قیمت خرید مواد اولیه و قیمت محصولات تولید شده است. گرچه طی ماه‌های اخیر این دو مؤلفه به نسبت ماه قبل همواره افزایشی اعلام می‌شدند ولی روند خفیف کاهشی و نزدیک‌تر شدن اندک عدد شامخ مربوط به این دو مؤلفه به رقم ۵۰ در هر ماه گزارش به نسبت ماه قبل آن، بیانگر آن است که تعداد فعالان کمتری به وجود مشکل در این دو مؤلفه ادعان داشته‌اند.

صنایع شیمیایی

مهم‌ترین شرکت‌های فعال در این صنعت در حوزه تولید رنگ‌ها و پوشش‌ها، لوازم بهداشتی، تولیدکنندگان شوینده و تعدادی نیز دارویی هستند. شامخ کل گروه صنایع شیمیایی حکایت از تضعیف جزئی وضعیت عمومی این صنعت در مرداد ماه نسبت به ماه گذشته دارد (۴۸/۴). به طور کلی در عمده زیرشاخص‌ها عدد شامخ بدست آمده برای صنایع شیمیایی نشان از عدم تغییر وضعیت این صنعت دارد. مقدار تولید محصول این صنعت اندکی کاهش داشته (۴۴/۶) و میزان سفارشات نیز کاهش کمی را نشان می‌دهد (۴۵/۵). صادرات اندکی کاسته شده (۴۷/۳)، سرعت انجام و تحویل سفارشات اندکی بهبود یافته (۵۶/۳) و موجودی مواد اولیه و موجودی انبار محصول در مرداد ماه تغییر محسوسی را نشان نمی‌دهد (۵۱/۸). قیمت محصولات تولیدی این گروه در مرداد ماه با کاهش شدید مواجه بوده است که به نظر می‌رسد به دلیل روند کاهشی قیمت نفت و نرخ ارز باشد. همچنین فعالان این صنعت نسبت به تولید ماه آینده خوشبین هستند و انتظار بهبود تولید را دارند. (۶۷) این خوشبینی را شاید بتوان به امیدواری نسبت به گشایش‌های سیاسی در افق پیش رو نسبت داد. در مجموع این صنعت در مرداد ماه وضعیت باثباتی را تجربه کرده است.

چوب کاغذ و مبلمان

وضعیت این صنایع از نظر فعالان اقتصادی، در مردادماه مناسب ارزیابی نشده و عدد شامخ صنعت (۳۵/۹۲) نسبت به ماه قبل (۴۴/۳۰) نیز تاییدکننده شدت گرفتن وخامت اوضاع است. کاهش مقدار تولید محصولات، کاهش میزان سفارشات جدید و کاهش میزان فروش محصولات، علی‌رغم کاهش قیمت خرید مواد اولیه و کاهش قیمت محصولات تولید شده، نشان‌دهنده وضعیت رکودی حاکم بر این صنعت است. این در حالی است که انتظارات تولید فعالان اقتصادی در ماه آینده در تیرماه، دورنمای خوبی را برای مرداد متصور بوده است. به نظر می‌رسد کاهش قدرت خرید مردم، به ویژه در صنایع مبلمان و بحث اختلالات موجود در بازار کاغذ و این مسئله که حدود ۹۰ درصد از کاغذ موجود در کشور، مصرف تجاری در صنایع دیگر دارد و این صنایع نیز در رکود نسبی به سر می‌برند، مسببان اصلی رکود در صنایع چوب و کاغذ هستند. علاوه بر این چالش مهمی در زمینه تأمین مواد اولیه با توجه به طرح نفوس جنگل و عدم قطع درختان جنگلی پیش‌روی صنایع چوب است که تا حدی اثر خود را در کاهش تعداد افرادی که بهبود انتظارات تولید در ماه آینده را گزارش نموده‌اند (با عدد شامخ ۵۲/۶۳) نشان داده است. همچنین این مسئله می‌تواند تا حدی عدم تغییر موجودی مواد اولیه را توجیه نموده و نشان‌دهنده انتظار افزایش قیمت در بازار چوب توسط تولیدکنندگان و لذا تلاش برای حفظ موجودی مواد اولیه باشد.

وسایل نقلیه و قطعات وابسته

بر اساس گزارشات شامخ در سال ۹۸ صنعت وسایل نقلیه و قطعات وابسته گرچه در اردیبهشت ماه در شرایط کلی بهبود نسبت به فروردین ماه قرار داشت، در ادامه و در ماه‌های خرداد و تیر، این صنعت شرایط نسبتاً باثباتی را تجربه کرد. در گزارش شامخ مرداد ماه، شاخص کل صنعت وسایل نقلیه و قطعات وابسته با کاهش به عدد زیر ۵۰ یعنی رقم ۴۷/۸۷ رسید که حاکی از بدتر شدن هرچند خفیف اوضاع این صنعت نسبت به تیرماه است.

نکته قابل توجه در گزارش این ماه رقم شامخ مربوط به مؤلفه انتظارات تولید در ماه آینده است که رقم ۷۳/۵۳ ارزیابی شده است که امید به مشاهده بهبود توسط فعالان این حوزه در شهریور ماه است. این رقم بالاترین رقم اعلام شده برای مؤلفه انتظارات تولید در ماه آینده در بین تمامی صنایع مورد ارزیابی گزارش شامخ است. این امر در حالی رخ داده است که مؤلفه‌های مقدار تولید محصولات، میزان سفارشات جدید و میزان فروش محصولات در مردادماه به نسبت تیرماه بدتر ارزیابی شده‌اند. به نظر می‌رسد زمزمه‌های پرداخت باقی‌مانده تسهیلات به قطعه‌سازان دلیل این امر باشد. در زمستان سال ۱۳۹۷ پرداخت ۱۱ هزار میلیارد تومان تسهیلات به قطعه‌سازان مصوب شد که از آن میزان تا پایان خرداد ۱۳۹۸ مبلغ ۸۴۴ میلیون یورو یا ۷۰۰ میلیارد تومان باقی مانده است. همچنین فروش مازاد اموال دو شرکت خودروسازی به منظور کاهش بدهی آن‌ها می‌تواند دلیل این امر باشد.

پوشاک و چرم

از نظر فعالان صنعت پوشاک و چرم، وضعیت کلی صنعت در مردادماه (با عدد شامخ ۴۳/۳۳) بدتر از ماه قبل (با عدد شامخ ۵۰/۲۰) ارزیابی شده

است. کاهش در مقدار تولید، میزان فروش، میزان سفارشات جدید و سرعت انجام و تحویل سفارش، علی‌رغم کاهش در قیمت مواد اولیه و قیمت محصولات تولید شده، این مسئله را تایید می‌کند. اما آن‌چه در مورد صنایع چرم و پوشاک در مردادماه جلب توجه می‌کند، افزایش چشم‌گیر انتظارات تولید در ماه آینده (با عدد شامخ ۷۳/۳۳) است که نشان می‌دهد بخش عمده‌ای از رکود صنعت پوشاک و چرم در مردادماه به دلیل ماهیت فصلی تقاضای این محصولات و بحث افزایش تقاضا و لذا انتظار افزایش تولید در ابتدای فصل پاییز است. همچنین توجه به سیاست‌های حمایتی دولت از صنایع پوشاک مبنی بر ممنوعیت واردات و اخبار موجود در مورد همکاری برخی از برندهای خارجی با تولیدکنندگان داخلی برای تولید محصولات در ایران، قضاوت خوشبینانه‌تری در مورد آینده این صنعت دست می‌دهد. با در نظر گرفتن این موضوع که پوشاک و به میزان کمتری محصولات چرمی، از اقلام تقریباً ثابت در سبد محصولات مصرفی مردم بوده و چه در دوران رونق و چه در دوران رکود، از الزامات مصرفی است، باید منتظر بود و دید که آیا تغییر فصل و افزایش تقاضای مربوط به آن در کنار اقدامات حمایتی دولت می‌تواند سایه رکود را از سر این صنعت پس بزند یا خیر. لازم به ذکر است که در مردادماه، اکثر مشارکت‌کنندگان در طرح از صنایع چرم بوده‌اند.

معرفی طرح شامخ (شاخص مدیران خرید)

از میان شاخص‌های متنوع و گوناگون اقتصادی که توسط کشورها و سازمان‌های بین‌المللی انتشار می‌یابند، شاخص Purchasing Manager's Index (PMI) که در فارسی به اختصار شامخ نام‌گذاری شده است، یکی از مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی است که مورد پذیرش اکثر کشورهای توسعه‌یافته قرار دارد. در حال حاضر شاخص PMI توسط مؤسسه مدیریت عرضه (ISM) برای ایالات متحده آمریکا و مؤسسه بین‌المللی IHS MARKIT برای حدود ۲۹۰۰۰ بنگاه بخش خصوصی در بیش از ۴۰ کشور دنیا محاسبه و منتشر می‌شود. این شاخص که بر اساس پایش پرسشنامه‌ای به دست می‌آید، بینش آنی و تصویر سریعی از شرایط اقتصاد کلان به‌ویژه وضعیت رونق و رکود در بخش‌های صنعت و خدمات ارائه می‌دهد. ویژگی‌های این شاخص عبارتند از:

- ✓ داده‌های شامخ به صورت ماهانه در روزهای ابتدایی ماه و پیش از انتشار داده‌های رسمی منتشر می‌شود.
- ✓ شامخ، امکان مقایسه مستقیم بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه از طریق تولید داده‌های استاندارد شده را فراهم می‌سازد.
- ✓ داده‌ها در شامخ بر اساس مستندات واقعی کسب‌وکارها و نه بر اساس نظرات شخصی و حدس مدیران جمع‌آوری می‌شوند.
- ✓ به صورت مستمر و دقیق توسط بازارهای مالی، بانک‌های مرکزی، مراکز تصمیم‌گیری اقتصادی و رسانه‌ها در جهان پیگیری می‌شود.

در طرح شامخ، از پاسخ‌دهندگان خواسته می‌شود به ۱۲ پرسش مطرح‌شده در قالب سه معیار وضعیت نسبت به ماه پیش (بهتر شده، بدتر شده و یا تغییری نکرده است)، پاسخ دهند. در صورت انتخاب گزینه بیشتر از ماه قبل: عدد ۱، گزینه بدون تغییر: عدد ۰/۵ و گزینه کمتر از ماه قبل: عدد صفر برای آن پرسش ثبت می‌شود. مجموع حاصل ضرب درصد پاسخگویان به هر یک از گزینه‌ها در عدد همان گزینه، مبین عدد شامخ در آن پرسش است. در نهایت معیار سنجش این شاخص عددی بین ۰ تا ۱۰۰ است. عدد ۰ و ۱۰۰ به ترتیب به معنای آن است که ۱۰۰ درصد پاسخگویان گزینه "بدتر شده است" و "بهتر شده است" را انتخاب نموده‌اند، عدد ۵۰ نشان‌دهنده عدم تغییر وضعیت نسبت به ماه قبل، بالای ۵۰ نشانه بهبود وضعیت نسبت به ماه قبل و زیر ۵۰ به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به ماه قبل است. بر این اساس، چنانچه عدد محاسبه‌شده زیر ۵۰ باشد، اما از عدد محاسبه‌شده ماه قبل بیشتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بدتر شدن وضعیت، کاهش یافته است. در مقابل، چنانچه عدد محاسبه‌شده بالای ۵۰ باشد اما از عدد ماه قبل کمتر باشد، نشان می‌دهد که سرعت بهبود وضعیت در مقایسه با ماه قبل، کاهش یافته است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، با انجام بررسی‌های لازم، برای نخستین بار در مهرماه ۱۳۹۷ به اجرای طرح شامخ پرداخته و این شاخص را برای بخش صنعت ارائه کرده است. پرسشنامه الکترونیکی شامخ در انتهای هر ماه توسط حدود ۴۰۰ کارگاه صنعتی فعال و بزرگ که سهم عمده‌ای در اشتغال، تولید و ایجاد ارزش افزوده اقتصادی در صنعت کشور دارند، تکمیل می‌شود. در این طرح بنگاه‌ها با استفاده از طبقه‌بندی بین‌المللی کلیه فعالیت‌های اقتصادی (ISIC.Rev4) در ۱۲ گروه صنعتی به شرح زیر طبقه‌بندی و از آنها آمارگیری اینترنتی به عمل می‌آید: ۱- صنایع غذایی، ۲- صنایع نساجی، ۳- صنایع پوشاک و چرم، ۴- صنایع شیمیایی، ۵- صنایع فلزی، ۶- صنایع لاستیک و پلاستیک، ۷- صنایع ماشین‌سازی و لوازم خانگی، ۸- صنایع فرآورده‌های نفت و گاز، ۹- صنایع کانی غیرفلزی، ۱۰- صنایع تولید وسایل نقلیه و قطعات وابسته، ۱۱- صنایع چوب، کاغذ و مبلمان و ۱۲- سایر صنایع. پرسشنامه شامخ شامل ۱۲ پرسش است. در محاسبه شامخ صنعت، ضریب اهمیت هر یک از صنایع نیز مورد توجه قرار می‌گیرد.

برای طراحی پرسشنامه و وزندهی به ۵ پرسش اصلی در محاسبه عدد شامخ بخش صنعت در اتاق ایران، از رویکرد مؤسسه بین‌المللی IHS MARKIT با کمی تعدیل به صورت زیر استفاده شده است:

۱. مقدار تولید محصولات (پرسش اصلی با ضریب ۰.۲۵)
۲. میزان سفارشات جدید (پرسش اصلی با ضریب ۰.۳۰)
۳. سرعت انجام و تحویل سفارش (پرسش اصلی با ضریب ۰.۱۵)
۴. موجودی مواد اولیه (پرسش اصلی با ضریب ۰.۱۰)
۵. میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی (پرسش اصلی با ضریب ۰.۲۰)
۶. قیمت خرید مواد اولیه
۷. موجودی محصول نهایی در انبار
۸. میزان صادرات کالا
۹. قیمت محصولات تولیدشده
۱۰. مصرف حامل‌های انرژی
۱۱. میزان فروش محصولات
۱۲. انتظارات تولید در ماه آینده

جدول ۲: وضعیت شاخص‌های صنایع منتخب از نگاه طرح شاخص مدیران خرید - مرداد ۱۳۹۸

شاخص	پلاستیک و لاستیک	صنایع فرآورده‌های نفت و گاز	صنایع نساجی	ماشین‌سازی و لوازم خانگی	صنایع فلزی	صنایع فلزی غیر کانی	صنایع غذایی	صنایع شیمیایی	چوب، کاغذ و مبلمان	وسایل نقلیه و قطعات وابسته	پوشاک و چرم	سایر صنایع
شامخ گروه	۵۶/۳	۴۳/۹	۳۸/۸	۵۱/۰	۴۵/۷	۴۴/۹	۴۵/۵	۴۸/۶	۳۵/۹	۴۷/۹	۴۳/۳	۴۶/۴
مقدار تولید محصولات	۵۰/۰	۳۴/۵	۳۴/۶	۵۱/۵	۴۳/۷	۵۴/۲	۴۴/۳	۴۴/۶	۲۶/۳	۳۹/۷	۳۰/۰	۵۰/۰
میزان سفارشات جدید	۵۰/۰	۳۹/۷	۳۰/۸	۴۷/۱	۳۱/۳	۴۷/۱	۳۹/۸	۴۵/۵	۲۶/۳	۴۴/۱	۳۳/۳	۴۲/۹
سرعت انجام و تحویل سفارش	۷۰/۶	۵۶/۹	۳۴/۶	۶۱/۸	۶۰/۴	۶۱/۸	۵۴/۵	۵۶/۳	۵۰/۰	۵۵/۹	۶۳/۳	۵۰/۰
موجودی مواد اولیه	۴۷/۱	۴۱/۴	۵۰/۰	۳۸/۲	۳۷/۵	۳۸/۲	۴۵/۵	۵۱/۸	۵۰/۰	۴۵/۶	۵۰/۰	۲۱/۴
میزان استخدام و بکارگیری نیروی انسانی	۶۷/۶	۵۳/۴	۵۳/۸	۵۴/۴	۴۵/۸	۵۴/۴	۴۸/۹	۵۰/۹	۴۴/۷	۵۸/۸	۵۶/۷	۵۷/۱
قیمت خرید مواد اولیه	۴۷/۱	۴۱/۴	۴۶/۲	۵۱/۵	۶۴/۶	۵۱/۵	۶۰/۲	۵۶/۳	۴۴/۷	۵۵/۹	۳۶/۷	۶۴/۳
موجودی محصول (انبار)	۵۲/۹	۳۶/۲	۶۹/۲	۵۵/۹	۶۸/۸	۵۵/۹	۶۰/۲	۵۱/۸	۶۳/۲	۳۸/۲	۶۳/۳	۵۰/۰
میزان صادرات کالا	۵۲/۹	۲۹/۳	۴۲/۳	۴۴/۱	۴۳/۸	۴۴/۱	۳۸/۶	۴۷/۳	۵۰/۰	۴۷/۱	۴۳/۳	۵۰/۰
قیمت محصولات تولیدشده	۳۵/۳	۴۱/۴	۱۹/۲	۴۱/۲	۵۲/۱	۴۱/۲	۴۰/۹	۳۹/۳	۲۱/۱	۵۱/۵	۳۳/۳	۵۰/۰
مصرف حامل‌های انرژی	۵۵/۹	۴۶/۶	۵۰/۰	۵۲/۹	۵۲/۱	۵۲/۹	۴۷/۶	۴۵/۵	۴۴/۷	۴۸/۵	۳۶/۷	۵۰/۰
میزان فروش محصولات	۴۱/۲	۳۷/۹	۱۵/۴	۴۸/۵	۳۹/۶	۴۳/۷	۳۵/۲	۴۲/۹	۲۱/۱	۴۱/۲	۲۳/۳	۲۸/۶
انتظارات تولید در ماه آینده	۵۵/۹	۶۷/۲	۴۶/۲	۵۷/۴	۵۹/۵	۵۸/۳	۷۱/۶	۶۷/۰	۵۲/۶	۷۳/۵	۷۳/۳	۴۲/۹